

Четко сформулированный вывод позволяет представить слушателям полную картину проделанной работы. Необходимо дать понять, что доклад завершен и можно приступать к обсуждению работы, а также поблагодарить слушателей. Это рекомендуется озвучить следующими словами: «Доклад окончен, благодарю за внимание».

Время, отведенное на 6 пункт – 1 минута.

Выводы. Правильно построенный доклад есть весомая часть успешной защиты дипломной работы. Он должен разбиваться на несколько логических частей, описанных в статье, каждая из которых выделяется интонацией. Особое внимание должно быть уделено корректной и понятной постановке задачи. В докладе необходимо постоянно подчеркивать моменты, которые делают данную дипломную работу уникальной.

ЛИТЕРАТУРА

1. Зоткин Н.В. Подготовка и защита курсовых и дипломных работ: метод. пособ. / Н.В. Зоткин. – Самара: Универс-групп, 2005. – 54 с.
2. Кондрашев А.И. Оформление и защита дипломных и курсовых работ. Методические указания для студентов физического факультета / А.И. Кондрашев, Н.Ю. Романова. – Красноярск: Красноярск. гос. ун-т, 2005. – 15 с.
3. Приварников А.К. Учебно-методическое пособие по курсу «Лекторское мастерство преподавателя-математика» / А.К. Приварников. – Запорожье: ЗНУ, 2007. – 102 с.
4. Молокеедова Л. Примерная структура доклада при защите работы и распределение времени / Л. Молокеедова, И. Самарина. – Режим доступа - http://studentochka.ru/editor_85.html.
5. 17 заповедей диссертанта – Режим доступа - <http://www.mmonline.ru/postgrad/2765>.

УДК 378:37.035.6

ІСНУЮЧІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ СТАНУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВИХОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ

Гнатенко С.А., здобувач

*Запорізький юридичний інститут
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Розглянуто існуючі підходи до вивчення та оцінки стану громадянської вихованості студентської молоді, проблему виховання громадянськості у вищому навчальному закладі. Проаналізовано рівні громадянської вихованості студентів; на першому етапі констатувального експерименту, було отримані дані, які засвідчили рівень громадянської вихованості студентів з урахуванням таких критеріїв, як вияв громадянської спрямованості, освіченості та активності.

Ключові слова: виховання громадянськості, існуючі підходи, вищий навчальний заклад, особистість, громадянська спрямованість, громадянська освіченість, громадянська активність

Гнатенко С. А. СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ И ОЦЕНКЕ СОСТОЯНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ВОСПИТАНИЯ СТУДЕНТОВ / Запорожский юридический институт Днепропетровского государственного университета внутренних дел, Украина.

Рассмотрены существующие подходы к изучению и оценке состояния гражданственности студенческой молодежи, проблем воспитания гражданственности в высшем учебном заведении. Проанализированы уровни гражданского воспитания студентов; на первом этапе констатувального эксперимента, были полученные данные, какие показали уровень гражданского воспитания студентов с учетом таких критериев, как выявление гражданских направленности, образованности и активности.

Ключевые слова: воспитания гражданственности; существующие подходы; высшее учебное заведение; личность; гражданская направленность, гражданская образованность, гражданская активности.

Gnatenko S. A. THE EXISTING APPROACHES THE LEARNING AND ESTIMATING OF THE CIVIC STATE OF THE STUDENTS' EDUCATION / Zaporizhzhya Law Institute of Dnepropetrovsk State University of Internal Affaires, Ukraine.

Existing approaches of learning and estimating of civic state of education of student's youth, problem of civic education in higher educational institution were examined. Levels of student's civic education were analyzed. On the first level of narrative experiment data which ascertained the level of civic education of students with consideration of such criteria as manifestation of civic direction .and activity were obtained.

Key words: education of citizenship, existing levels, higher educational institution, personality, civic direction, civic education, civic activity

Успішне вирішення питань виховання громадянськості в студентській молоді має важливе значення для сучасної педагогічної теорії та практики, подальшого вдосконалення й підвищення ефективності навчально-виховного процесу в системі вищої освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Ефективність вирішення питань формування громадянськості студентів вищих навчальних закладів зумовлена навчально-виховним процесом, його змістом, характером, способами організації, формами і методами впливу на свідомість та поведінку особистості. Саме тому зміцнення об'єктивних передумов громадянського виховання, на сучасному етапі, передбачає активне залучення студентської молоді до громадянської діяльності, сповненої прагненням особистості до збагачення та примноження матеріальних і духовних цінностей українського суспільства.

Актуальними на сьогодні лишаються завдання, які передбачали підходи до вивчення та оцінки стану громадянськості студентської молоді в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів.

Мета статті – виділити існуючі підходи до вивчення та оцінки етапу вихованості громадянськості студентської молоді; обґрунтувати необхідні критерії для визначення рівнів громадянської вихованості студентів вищих навчальних закладів; виділити критерії, показники та рівні громадянськості студентської молоді, висвітлити об'єктивну та суб'єктивну зумовленість процесу виховання громадянськості в студентів вищого навчального закладу.

У науковій літературі знайшли висвітлення такі питання як: теоретично-методичні орієнтири формування в молоді цінностей громадянського суспільства; сучасна сім'я у контексті розбудови громадянського суспільства в Україні (Т. Кравченко), дискусійні клуби як фактор виховного впливу на студентів (Г. Троцько), роль сучасних громадських організацій у вихованні особистості (Н. Ніколенко), громадянське виховання як складова формування особистості (В. Пікельна), використання літератури і мистецтва в системі громадянського виховання (Л. Бутенко), громадянська властивість як здатність до творчості (В. Клименко).

На думку вчених (Д. Тхаржевського, Л. Уайт, Н. Чернухи та ін.), ефективність громадянського виховання виявляється не лише в тому, наскільки студентська молодь усвідомлює громадянські цінності, але й у тому, яку громадянські якості прагне розвивати у собі, виявляти у повсякденному житті.

Як зазначають вчені (І. Бех, А. Богульський, В. Курило, С. Савченко та ін.), між особистістю та навколишнім середовищем утворюється діалектичний взаємозв'язок, у якому суб'єктивний чинник має відігравати суттєву роль. Це означає, що особистість має бути не лише носієм певних цінностей, але й активним учасником їх творчого освоєння, використання у повсякденному житті, навчанні, праці, творчості. Саме тому, особливої гостроти набувають такі прояви громадянської вихованості студентів як: саморозвиток, самовиховання, самовдосконалення, виявлення громадянського ставлення тощо.

Посилення ролі особистості у громадянському житті висуває дедалі нові вимоги щодо виховання громадянських якостей студентської молоді, забезпечення їх відповідальності тим параметром громадянського життя, які набувають особливого значення. Звідси виникає потреба у діагностуванні стану сформованості громадянських якостей студентів вищих навчальних закладів. У зв'язку з цим, у нашому дослідженні, були проаналізовані наступні питання, а саме: існуючі підходи до вивчення та оцінки етапу громадянської вихованості студентської молоді; обґрунтування критеріїв необхідних для визначення рівнів громадянської вихованості студентів вищих навчальних закладів.

Серед найважливіших підходів до вирішення вказаного питання можна виділити ті, що характеризують наближення до системи громадянських цінностей, розвиток окремих громадянських якостей у студентів, забезпечення громадянської самореалізації студентів вищих навчальних закладів (рис.1.)

За підсумками першого етапу експерименту, можемо зазначити, що громадянську спрямованість студенти навчального закладу виявляють по-різному (табл.1.).

Зазначимо, що серед досліджених нами студентів найбільш чисельною(68,2%) виявилася група, яка відзначалася низькими показниками, а саме епізодично виявляла громадянські інтереси, реагувала лише на емоційно-чуттєвому рівні на факти, що мали місце у громадянському житті. При цьому студенти не виявляли чітких орієнтацій та усвідомлених потреб щодо громадянських цінностей, не вважали їх такими, що заслуговують серйозної уваги.

Значно меншою за кількістю (24,1% з числа досліджуваних) була група студентів з середнім рівнем громадянської вихованості. Для них був характерним вияв не лише інтересу до суспільного життя, але й ціннісних орієнтацій, які дозволяли їм більш свідомо реагувати на події суспільних відносин, прав та обов'язків людини тощо. Ці студенти відзначалися глибшим розумінням сутності громадянських відносин, прагнули дати вмотивовану оцінку подіям, що мають місце у житті суспільства та його

громадянських відносинах. При цьому зазначені групи студентів ще бракувало внутрішньої потреби, яка б забезпечувала послідовність і цілеспрямованість їх громадянських відносин.

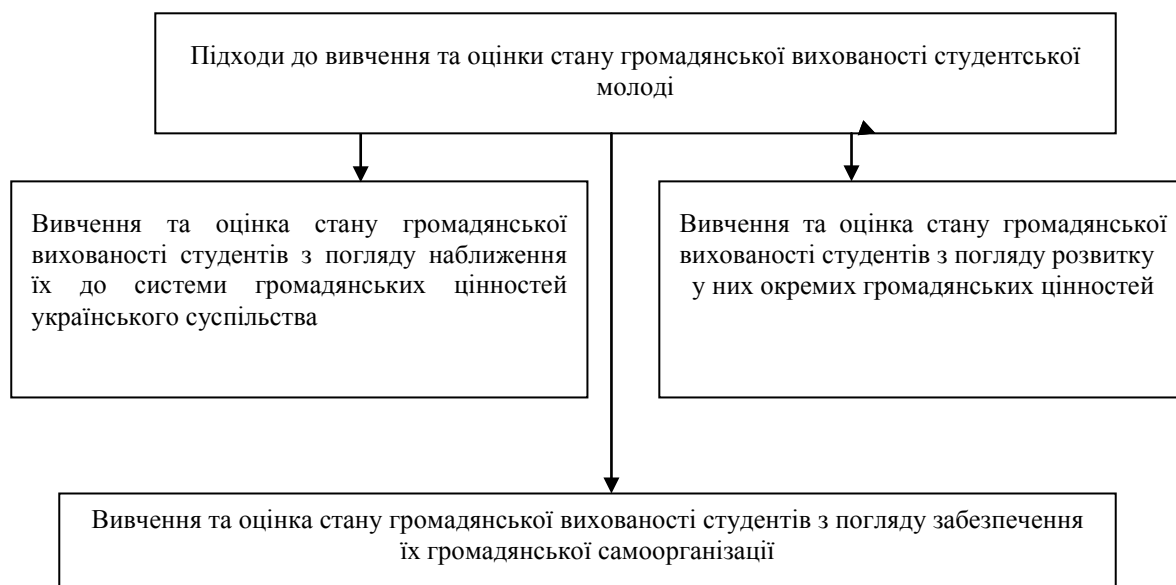

Рис.1. Підходи до вивчення та оцінки стану громадянської вихованості студентської молоді

Таблиця 1 — Результати вивчення рівня громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської спрямованості (за даними констатувального експерименту)

№	Рівні громадянської вихованості студентів	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Високий рівень	45	7,7
2.	Середній рівень	140	24,1
3.	Низький рівень	397	68,2
4.	Усього	582	100

І лише незначна частина (7,7%) з числа досліджуваних нами студентів відзначалася показниками високого рівня громадянської вихованості. Вони виявляли усвідомлені громадянські потреби, характерними ознаками яких було емоційно забарвлене ставлення до громадянських цінностей, уміння орієнтуватися та оцінювати факти громадянського життя, виявляти послідовність та цілеспрямованість у досягненні намічених цілей та завдань, що стосується громадянського змісту.

У процесі констатувального експерименту нами досліджено рівень громадянської вихованості студентів з урахуванням такого критерію як громадянська освіченість. Отримані у процесі експериментального вивчення дані знайшли відображення у табл. 2.

Таблиця 2 — Результати вивчення рівня громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської освіченості (за даними констатувального експерименту)

№	Рівні громадянської вихованості студентів	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Високий рівень	30	5,2
2.	Середній рівень	128	22,0
3.	Низький рівень	424	72,8
4.	Усього	582	100

Можемо бачити, що найбільш чисельною (72,8%) виявилася група студентів з низькими показниками. Вона відзначалася мозаїчним характером громадянської освіченості. Ці студенти володіли такими знаннями у сфері громадянських відносин, які давали лише поверхові уявлення, свідчили про можливість відображення зовнішніх параметрів громадянського рівня суспільства. Для студентів властивим було усвідомлення того, що існують певні прояви громадянських відносин, але пояснити їх

зміст та зумовленість вони не могли. Студентам бракувало знань, які б забезпечували можливість пояснення сутності та закономірностей функціонування громадянських цінностей.

Друга група студентів (22,0%) мала дещо менші кількісні показники, але характеризувалася тим, що засвідчувала середній рівень громадянської вихованості, мала ієрархічний характер громадянської освіченості. Для цих студентів характерною була не лише загальна освіченість з питань громадянського змісту, але й здатність використовувати наявні знання з метою мотивації та обґрунтування відповідних оцінних суджень. Проте, це стосувалося лише окремих проблем громадянських відносин. За таких обставин студенти виявляли активність набутих знань вибірково, лише з таких питань, якими вони опанували під час професійного навчання (громадянські права у системі освіти, праці, відпочинку та ін.).

І лише незначна частина досліджуваних нами студентів (5,2%) засвідчила високий рівень, що виявила системний характер громадянської освіченості, який був забезпечений впливом вищого навчального закладу та самоосвітою. Цим студентам притаманне правильне розуміння зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на громадянські відносини, а також здатність забезпечувати функціонування громадянських цінностей у повсякденному житті окремої людини. Системний характер громадянської освіченості засвідчували студенти, які були спроможні творчо використовувати соціальну інформацію, спиралися на наукові джерела, зверталися до зразків художньо-естетичної культури, в яких знайшли розкриття громадянські цінності особистості.

Першим етап констатувального експерименту дозволив отримати дані, що характеризували такий параметр громадянської вихованості студентів як громадянська активність. Отримані нами експериментальні дані знайшли відображення у табл. 3.

Таблиця 3 — Результати вивчення рівня громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської активності (за даними констатувального експерименту)

№	Рівні громадянської вихованості студентів	Кількісні показники	
		абс.	%
1.	Високий рівень	35	6,1
2.	Середній рівень	182	31,2
3.	Низький рівень	365	62,7
4.	Усього	582	100

Свою громадянську активність студенти виявляли на різних рівнях. Найбільшу за чисельністю групу (62,7%) силами студентами, для яких були характерними низькі показники. Представниками цієї групи були спроможні лише сприймати зовнішні ознаки окремих громадянських цінностей, виділяли їх з – поміж інших. Вони називали характерні ознаки громадянськості у діях та поведінці інших людей, при цьому наголошуючи переважно на зовнішніх та формальних аспектах явищ, що мали громадянський зміст. Зазначені студенти не були готові до глибокого відтворення змісту громадянських цінностей, розкриття їх сутності та зв'язків, що зумовлюють їх розвиток та збагачення.

Інша група студентів (31,2%), яка за кількісними параметрами була вдвічі меншою, засвідчила середній рівень і була зорієнтована на глибоке осмислення громадянських цінностей. У процесі констатувального експерименту ми мали можливість пересвідчитися, що студентам цієї групи вдається виявляти громадянську активність у спосіб, який пов'язаний з їх інтелектуальною діяльністю. Ці студенти демонстрували уміння аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння громадянських цінностей, наводили аналогії та узагальнювали факти, що мають місце у сфері громадянських відношень. За таких об'єктів громадянська активність набувала більш глибокого аналізу, залучаючи емоційний та інтелектуальний потенціал особистості.

Серед досліджених у процесі констатувального експерименту студентів було виявлено і зовсім нечисельну групу - 6,1%. Утім, її якісні показники були такими, що дозволяли зробити висновок про високу громадянську активність її представників. Для цих студентів було характерним уміння сприймати, осмислювати, а також втілювати громадянські цінності у повсякденному житті, навчанні, праці, під час відпочинку і творчості. Студенти спиралися на власний досвід утілення громадянських цінностей, на практиці засвідчували здатність збагачувати громадянські відносини шляхом безпосередньої участі у їх реалізації.

Отже, на першому етапі констатувального експерименту було отримано дані, які засвідчили рівень громадянської вихованості студентів з урахуванням таких критеріїв, як вияв громадянської спрямованості, освіченості та активності. Експериментальні дані переконливо доводять, що студенти по-різному реагують на громадянські цінності, спираючись на досвід, який зорієнтований на певний спосіб встановлення духовно – творчого зв'язку з цінностями громадянського суспільства. Це свідчить про наявність різниці у підготовці окремих студентів до громадянської самореалізації. Згідно з запропонованими окремими критеріями можна констатувати, що студенти вищого навчального закладу у

переважній кількості ще не готові до активної взаємодії з громадянськими цінностями і тому вимагають відповідної уваги.

На другому етапі констатувального експерименту завдання полягало у тому, щоб на основі отриманих даних (з урахуванням окремих критеріїв) узагальнити та зробити висновки щодо рівнів громадянської вихованості студентської молоді в цілому. За підсумками проведеної аналітичної роботи, узагальнення даних експерименту нами було зроблено висновки, що характеризують у цілому рівні громадянської вихованості студентів. Ці результати отримали відображення у табл. 4.

Таблиця 4 — Рівні громадянської вихованості студентів (за даними констатувального експерименту)

№	Критерії громадянської вихованості	Кількісні показники					
		Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
1.	Громадянська спрямованість	45	7,7	140	24,1	397	68,2
2.	Громадянська освіченість	30	5,2	128	22,0	424	72,8
3.	Громадянська активність	35	6,1	182	31,2	365	62,7
4.	У цілому	37	6,3	150	25,8	395	67,9

Як видно з наявної таблиці, значна частина з числа досліджуваних нами студентів (67,9%) відповідає показникам низького рівня громадянської вихованості. Характерними їх ознаками є вияв епізодичного інтересу до окремих громадянських цінностей, мозаїчне освоєння громадянських цінностей, уміння лише сприймати прояви громадянського у повсякденному житті. При цьому слід зазначити, що студенти, віднесені до групи з низьким рівнем громадянської вихованості, з погляду забезпечення самореалізації не володіють ще достатніми властивостями. Їх громадянське ставлення обмежене лише тим, що вони періодично цікавляться питаннями громадянського змісту, але при цьому не виявляють послідовності та системності у прийнятті відповідних рішень, висловлюванні конкретних суджень та оцінок, що стосуються громадянської тематики.

У своїх міркуваннях та відповідях на запропоновані нами запитання студенти з низьким рівнем громадянської вихованості зазначають: „Я маю певні знання, що дозволяють зрозуміти громадянські цінності. При цьому я відчуваю, що не все можу пояснити. Вважаю свої знання з цього питання ще недостатніми” (Олексій П.); „Мені вдається сприймати громадянські події та цінності. Я намагаюся певним чином реагувати на них. Щось мені подобається, а дещо викликає обурення” (Марина В.).

У процесі констатувального експерименту нам вдалося виділити групу студентів з середнім рівнем громадянської вихованості. Їх кількість складала 25,8 відсотків. За основними критеріями громадянська вихованість цих студентів була значно кращою і характеризувалася тим, що студенти виявляли відповідні ціннісні орієнтації, які мали ієрархічний характер громадянської освіченості, прагнули осмислити громадянські цінності. Відмінність цієї групи студентів від попередньої полягало у тому, що її представники виявляли вибірковість у громадянських цінностях, надавали перевагу одним порівняно з іншими, прагнули не лише емоційно реагувати на те, що подобається чи не подобається у громадянському житті, але й осмислювати переваги одних громадянських цінностей над іншими.

Серед досліджуваних нами студентів була виділена група, яка відзначалася високим рівнем громадянської вихованості. Кількість її представників була незначною і становила лише 6,3% з числа тих, хто брав участь у констатувальному експерименті. Характерними ознаками цих студентів було те, що вони володіли духовно-практичними властивостями, що забезпечували їх громадянську саморегуляцію. Такими властивостями були: вияв громадянських потреб, системний характер громадянської освіченості, уміння втілювати громадянські цінності на практиці у повсякденному житті, спілкуванні, праці, навчанні, творчості.

Підтвердженням цього є судження та висловлювання студентів, у яких вони підкреслювали своє ставлення до громадянських цінностей. Студенти зазначали: „Для мене громадянські цінності мають важливе значення. Без них мені важко уявити повноцінне громадянське життя. Я відчуваю потребу в тому, щоб бути повноцінним учасником цих подій, якими живе українське суспільство сьогодні” (Олесь С.); „Головне завдання для мене полягає у тому щоб не бути пасивним у громадянському житті. Для цього я прагну втілювати на практиці громадянські цінності, дотримуватися норм суспільної моралі” (Катерина С.).

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що у процесі констатувального експерименту були визначені рівні громадянської вихованості студентів вищого навчального закладу. На жаль, значна частина з числа досліджуваних засвідчила низький та середній рівні громадянської вихованості, і лише незначна частина

студентів за наявними показниками була спроможна встановлювати громадянські відносини, спираючись при цьому на достатній досвід освоєння громадянських цінностей та їх використання у повсякденному житті.

Як бачимо, існуюча ситуація зі станом громадянського виховання студентів вимагає суттєвого поліпшення, забезпечення більш ефективного впливу на громадянську свідомість та поведінку студентської молоді. Для прийняття відповідних педагогічних рішень, потрібно знати основні причини, що зумовили такий стан громадянської вихованості студентів, який не відповідає сучасним вимогам та критеріям. Саме тому подальші зусилля у нашому дослідженні були спрямовані на те, щоб проаналізувати існуючу практику вирішення зазначеної проблеми, визначивши при цьому найбільш проблемні аспекти організації громадянського виховання студентів.

УДК 378.111-057.87..316.4

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

Жаворонкова В.В., викладач

Запорізький національний університет

У статті розглядаються процеси формування комунікативної компетенції в студентів філологічних факультетів. Визначено провідні компоненти комунікативної компетенції студентів

Ключові слова: компетентність, компетенція, комунікативна компетенція.

Жаворонкова В.В. ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ФАКУЛЬТЕТОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье рассматриваются процессы формирования коммуникативной компетенции у студентов филологических факультетов. Определены ведущие компоненты коммуникативной компетенции студентов.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, коммуникативная компетенция

Zhavoronkova V.V. FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE STUDENTS OF PHILOLOGICAL FACULTIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with the processes of formation of communicative competence of the students of philological faculties. The leading components of communicative competence of the students are determined.

Keywords: competence, jurisdiction, communicative jurisdiction

Підвищення наукового інтересу до гуманітаризації вищої освіти, обумовлене багатьма факторами. Саме тому сучасний етап розвитку освіти характеризується прагненням виявити теоретичні основи його гуманітаризації, системно й органічно вписати формування мовної культурної компетентності в процес професійного становлення особистості майбутнього спеціаліста.

Проблемі розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячено праці відомих вітчизняних педагогів Н.М. Бібік, Л.І. Ващенко, О.Е. Коваленко, О.В. Овчарук, Л.І. Парашенко, О.Я. Савченко. Традиційно вважається, що компетенція – це норма освітньої підготовки студента, при цьому визначається роль ключових компетенцій, загальних для всіх професій та спеціальностей, універсальних у різних ситуаціях. Компетентність, стосовно компетенції, виступає як інтегративне поняття, що характеризує людину як суб'єкт, який реалізує в практичній діяльності компетенції, якими він володіє.

Враховуючи викладене, мету нашого дослідження ми вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній апробації умов формування комунікативної компетентності студентів-філологів при вивченні англійської мови у вищому навчальному закладі.

Відомо, що поняття комунікативної компетенції ввійшло у науковий обіг у 1972 р. завдяки американському лінгвісту Д. Хаймзу на противагу теорії мовної компетенції Н. Хомського [1].

Під комунікативною компетентністю Б.Ф. Беляєв розумів здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування [2]. Вона, на думку автора, передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню.